

Research Article

Modeling Adolescents' Problem Behaviors Based on Personality Structure: The Mediating Role of Deviant Dependence on Peers

Mahdiye Ajam Zibad¹, Isaac Rahimian-Boogar^{2*} & Siavash Talepasand³

1. Master's Degree in Clinical Psychology, Semnan University, Semnan, Iran.

2. Associate Professor, Health Psychology, Department of Clinical Psychology, Semnan University, Semnan, Iran.
Email: i_rahimian@semnan.ac.ir

3. Professor, Educational Psychology, Department of Educational Psychology, Semnan University, Semnan, Iran.

Abstract

Aim: Engagement in problem behaviors is one of the most common behavioral problems in adolescence. This research was conducted with the purpose of modeling problem behaviors based on personality structure with the mediating role of deviant dependence on peers.

Method: The current research design was correlational. All students aged 14 to 17 in Zaveh City in 1402–1403 constituted the statistical population of this study ($N = 4423$). The participants were 410 students (142 boys and 268 girls) who were selected using a multi-stage cluster sampling method. The participants responded to the Problem Behavior Questionnaire (Yuan et al., 2022), the Adolescent Personality Structure Questionnaire (Benzi et al., 2022), and the Deviant Peer Affiliation Scale (Song et al., 2014). Hypotheses were tested by structural equation modeling.

Results: The findings showed that the structural model of problem behaviors based on personality structure with the mediating role of deviant dependence on peers had a good fit. Personality structure had a direct negative effect on problem behavior (-0.38), and deviant dependence on peers had a direct positive effect on problem behavior (0.14). The mediating role of deviant dependence on peers (-0.092) was confirmed in the relationship between personality structure and problem behavior, all of which were significant ($P < 0.05$).

Conclusion: Personality structure is one of the antecedents of problem behavior in adolescents. Deviant dependence on peers facilitates adolescents' problem behaviors. The role of these factors should be considered in the design and implementation of prevention and control interventions for problematic behaviors.

Key words: Problem Behavior, Personality Structure, Deviant Dependence, Peers

Citation: Ajam Zibad, M., Rahimian-Boogar, I., & Talepasand, S. (2025). Modeling Adolescents' Problem Behaviors Based on Personality Structure: The Mediating Role of Deviant Dependence on Peers. *Appl. Psychol* 19 (1):103-123.

مدل‌یابی رفتارهای مشکل‌ساز نوجوانان بر اساس ساختار شخصیت: نقش میانجی وابستگی انحرافی به همسالان

مهديه عجم زيبید^۱، اسحق رحيميان بوگر^{۲*} و سیاوش طالع پسند^۳

۱. کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

۲. دانشیار گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران. ایمیل: i_rahimian@semnan.ac.ir

۳. استاد گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

چکیده

هدف: اقدام به رفتارهای مشکل‌ساز یکی از شایع‌ترین مشکلات رفتاری در نوجوانی است. این پژوهش باهدف مدل‌یابی رفتارهای مشکل‌ساز بر اساس ساختار شخصیت با نقش میانجی وابستگی انحرافی به همسالان انجام شد.

روش: طرح پژوهش حاضر همبستگی بود. کلیه دانش‌آموزان ۱۴ تا ۱۷ سال شهرستان زاوه در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۲ جامعه آماری این مطالعه را تشکیل می‌دادند ($N=4423$). شرکت کنندگان ۴۱۰ دانش‌آموز (۱۴۲ پسر و ۲۶۸ دختر) بودند که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان به پرسشنامه رفتارهای مشکل‌ساز (یوان و همکاران، ۲۰۲۲)، پرسشنامه ساختار شخصیت نوجوانان (بنزی و همکاران، ۲۰۲۲) و مقیاس وابستگی همتایان انحرافی (سونگ و همکاران، ۲۰۱۴) پاسخ دادند. فرضیه‌ها با مدل‌یابی معادلات ساختاری آزمون شدند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که مدل ساختاری رفتارهای مشکل‌ساز بر اساس ساختار شخصیت با نقش میانجی وابستگی انحرافی به همسالان از برازش خوبی برخوردار بود. ساختار شخصیت بر رفتار مشکل‌ساز ($-0/38$) و وابستگی انحرافی به همسالان بر رفتار مشکل‌ساز ($0/14$) اثر ساختاری مستقیم داشتند. نقش میانجی وابستگی انحرافی به همسالان ($-0/92$) در رابطه ساختار شخصیت با رفتار مشکل‌ساز تایید شد که همگی معنادار بودند ($P<0/05$).

نتیجه‌گیری: ساختار شخصیت یکی از پیشایندهای رفتارهای مشکل‌ساز نوجوانان است. وابستگی انحرافی به همسالان تسهیل‌کننده رفتارهای مشکل‌ساز نوجوانان است. در طراحی و اجرای مداخلات برای پیشگیری و کنترل رفتارهای مشکل‌ساز باید به نقش این عوامل توجه نمود.

کلید واژه‌ها: ساختار شخصیت، رفتار مشکل‌ساز، وابستگی انحرافی، همسالان

استناد به این مقاله: عجم زيبید، مهديه، رحيميان بوگر، اسحق، و طالع پسند، سیاوش. (۱۴۰۴). مدل‌یابی رفتارهای مشکل‌ساز نوجوانان بر اساس ساختار شخصیت: نقش میانجی وابستگی انحرافی به همسالان. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، ۱۹ (۱): ۱۲۳-۱۰۳.

مقدمه

نوجوانی مرحله‌ای کلیدی در انتقال از کودکی به بزرگسالی است که با تغییرات زیستی، عاطفی و اجتماعی همراه است و به عنوان دوره‌ای نسبتاً سالم شناخته می‌شود، زیرا نوجوانان کمتر از سایر گروه‌های سنی بیمار می‌شوند (جین، ۲۰۲۰). با این حال نوجوانی مرحله‌ای پر از تضاد است که به دلیل چالش‌های خانوادگی، روابط با همتایان آسیب‌دیده، تغییرات عصب‌شناختی نظیر تقویت مراکز پاداش مغز و تغییرات شخصیتی منجر به افزایش ریسک‌پذیری می‌شود (اویانگ و همکاران، ۲۰۲۳؛ زهی و همکاران، ۲۰۱۹). علاوه بر این نوجوانان شروع به انجام رفتارهای مستقل خارج از نظارت والدین می‌کنند که ممکن است زمینه‌ی مشارکت در رفتارهای پرخطر را افزایش دهد (گرومیت و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین، عدم بلوغ عاطفی و اجتماعی نوجوانان رفتارهای مشکل‌ساز را تسهیل می‌کند (اویانگ و همکاران، ۲۰۲۳).

رفتار مشکل‌ساز از نظر اجتماعی به عنوان یک مشکل، منبع نگرانی یا رفتار نامطلوب تلقی می‌شود که به صورت عدم رعایت هنجارهای اجتماعی (ساوولاین و همکاران، ۲۰۲۱) ظاهر می‌یابد و وقوع آن معمولاً نوعی واکنش کنترل اجتماعی را برمی‌انگیزد (دونان و همکاران، ۱۹۹۱) که در نهایت می‌تواند سلامت را به خطر اندازد (جسور و جسور، ۲۰۱۷). این رفتارها شامل فرار از مدرسه، مصرف الکل و مواد مخدر، دزدی (میوس و همکاران، ۲۰۲۱)، تجاوز و خشونت (برنساید و گیلورد-هاردن، ۲۰۱۹). است. یکی از جامع‌ترین نظریه‌ها در مورد علت‌شناسی چنین رفتارهایی، نظریه رفتار مشکل‌ساز^۱ است که یک چارچوب اجتماعی-روانی در مورد تبیین ارتباط بین عوامل محافظت و خطر در بروز رفتارهای سالم و یا ناسالم است (دونان و همکاران، ۱۹۹۱). جسور و توربین (۲۰۱۴) در نظریه رفتار مشکل، سه سیستم اساسی فردی، رفتاری و ادراک محیط را مطرح می‌کنند که هر یک شامل مجموعه‌ای از عوامل محافظت‌کننده و خطرناک هستند و در مجموع نشان‌دهنده احتمال وقوع رفتارهای مشکل‌ساز در نوجوانی می‌باشند. عوامل خطرناک، احتمال درگیری در رفتارهای مشکل‌ساز را افزایش می‌دهند، در حالی که عوامل محافظت‌کننده، این احتمال را کاهش می‌دهند (درویشی و همکاران، ۲۰۲۲). عوامل مختلفی نوجوانان را به رفتارهای مشکل‌ساز سوق می‌دهند. ساختار شخصیت (بنزی و همکاران، ۲۰۲۲) و تأثیر همسالان (ژیا و همکاران، ۲۰۱۷) از جمله عوامل کلیدی در اقدام به رفتارهای مشکل‌ساز هستند. ویژگی‌های شخصیتی به عنوان یک متغیر درون فردی، می‌تواند تأثیر عمیقی بر تمایل به رفتارهای پرخطر داشته باشد (مختارنیا و همکاران، ۱۳۹۵). از طرفی،

¹ Problem Behavior Theory (PBT)

وابستگی به همسالان و تأثیر محیط اجتماعی در شکل‌گیری هنجارها و الگوهای رفتاری نوجوانان به‌ویژه در تعامل با همسالان منحرف، در اقدام به رفتارهای پرخطر مهم است (ماهوکس و همکاران، ۲۰۲۰). نوجوانان دارای صفات شخصیتی خاص در برابر نفوذ همسالان آسیب‌پذیر هستند (ژیا و همکاران، ۲۰۱۷) و تمایل دارند در زمان تعیین اهداف و روابط جدید تحولی به سمت همسالان خود تغییر جهت دهند (بلیکمر و میلز، ۲۰۱۴). پژوهش‌های گسترده تأیید کرده است که نوجوانانی که به همسالان منحرف وابسته هستند، در مقایسه با سایر نوجوانان از ویژگی‌های شخصیتی و صفات منشی خاصی برخوردارند و احتمال بیشتری دارد که درگیر مشکلات رفتاری شوند (ماهوکس و همکاران، ۲۰۲۰). تمایل به رفتار مشکل‌ساز در سیستم شخصیتی شامل ارزش کمتر برای پیشرفت تحصیلی، ارزش بالاتر برای استقلال، انتقاد اجتماعی بیشتر، از خود بیگانگی بیشتر، عزت نفس پایین تر، تحمل نگرشی بیشتر در برابر انحراف و دینداری کمتر است که از عوامل مهم همراه با وابستگی انحرافی به همسالان به عنوان یک میانجی قوی در رابطه بین شخصیت و رفتار پرخطر می‌باشند (جسور و جسور، ۲۰۱۷؛ موبلی و چون، ۲۰۱۳). کیفیت روابط با همسالان نیز احتمالاً تحت تأثیر ویژگی‌های شخصیتی است. در پژوهش کلارک و همکاران (۲۰۲۳)، خصیصه‌های شخصیتی با سازگاری کمتر (احساسات منفی بالا، وظیفه‌شناسی کم و توافق‌پذیری کم) همبستگی بالایی با ویژگی‌های همسالان ضداجتماعی داشت. بنابراین، درک تعامل این متغیرها به شناسایی عوامل محافظتی و خطرناک در رفتارهای مشکل‌ساز و طراحی روش‌های مداخله مؤثر کمک می‌کند.

درواقع وابستگی همسالان منحرف به «دخالت نوجوانان در رفتارهای منفی از قبیل دعوا، اعتیاد به الکل و غیره از طریق معاشرت با همسالانی که اخلاق، انضباط یا حتی قانون را زیر پا گذاشته‌اند»، اطلاق می‌شود (رودولف و همکاران، ۲۰۱۴). این روابط بر الگوهای گسترده‌تری از رشد اجتماعی و عملکرد در چندین نقطه مختلف از نوجوانی تا بزرگسالی تأثیر می‌گذارد و احتمال رفتارهای پرخطر را افزایش می‌دهد (آلن و همکاران، ۲۰۱۹). لذا، روابط انحرافی ممکن است تهدید قابل توجهی برای رشد و سازگاری نوجوانان باشد (ژیا و همکاران، ۲۰۱۷). نتایج پژوهش داسپه و همکاران (۲۰۱۹) وجود ارتباط مؤثر بین وابستگی به همسالان منحرف و رفتارهای مخاطره‌آمیز، همچنین ارتباط آینده‌نگر میان این رفتارها و انتخاب هم‌تایان در آینده را نشان می‌دهد. همچنین، نتایج پژوهش بخشش بروجنی و همکاران (۱۳۹۸)، سلامی و همکاران (۱۳۹۷)، زنگ و چن (۲۰۲۲) و یون و همکاران (۲۰۱۹) نشان داد که معاشرت با همسالان بزهکار به‌طور معناداری بر رفتارهای پرخطر از جمله گرایش به مصرف مواد تأثیر می‌گذارد.

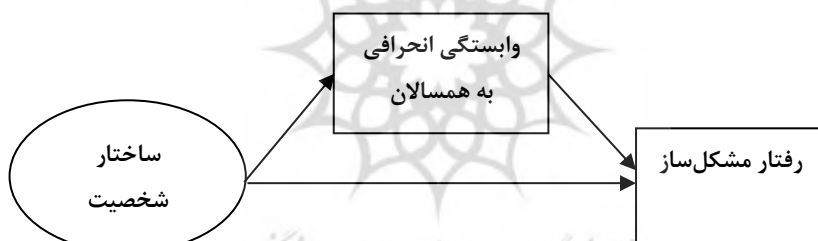
یکی دیگر از عوامل مؤثر در گرایش به رفتارهای پرخطر، عوامل روان‌شناختی از جمله ویژگی‌های شخصیتی افراد هستند (تاتنهام و گالوان، ۲۰۱۶؛ مختارنیا و همکاران، ۱۳۹۵). نوجوان با چالش مهم رشد ساختار شخصیتی روبه‌رو است که برخی از وظایف اساسی وی ایجاد هویت منسجم، باثبات و اصیل می‌باشد (فونتانا و همکاران، ۲۰۲۲؛ لیائو و همکاران، ۲۰۲۲). به علاوه، نوجوانان در مقایسه با بزرگسالان، تمایل بیشتری به نوسان شخصیتی دارند و بیشتر مستعد تأثیرپذیری از محیط بیرونی مانند خانواده و روابط با همسالان هستند (تاتنهام و گالوان، ۲۰۱۶). ساختار شخصیت در نوجوانی می‌تواند شامل ویژگی‌های شخصیتی، الگوهای تفکر و رفتارهای اجتماعی باشد که به شکل‌گیری هویت و روابط فردی کمک می‌کند (بنزی و همکاران، ۲۰۲۲). ویژگی‌های شخصیتی پیش‌بینی‌کننده‌ی مناسبی برای گرایش به رفتارهای پرخطر محسوب می‌شوند (مقدمی و جهانگیری، ۱۴۰۱؛ عبادی و ماشینچی عباسی، ۱۴۰۰). نوجوانان دارای تکانش‌گری یا احساس طلبی بالا در معرض خطر بیشتری برای تجربه رویدادهای آسیب‌زا (گرومیت و همکاران، ۲۰۲۲)، رفتارهای پرخطر (عابدی پریجا و صادقی، ۱۴۰۱) و مصرف مواد (اسکامیلا و همکاران، ۲۰۲۴) به عنوان یکی از رفتارهای مشکل‌ساز در نوجوانان هستند.

مرور پیشینه نشان می‌دهد که پژوهش‌ها، مجموعه‌ای از عوامل فردی و محیطی را شناسایی کرده‌اند که جوانان را به سمت رفتارهای مشکل‌ساز سوق می‌دهند. ویژگی‌های شخصیتی با خصوصیات گروه دوستان به‌طور متعامل در طول زمان مرتبط هستند و ترکیبی از خصوصیات شخصیت، هنجارها، تعاملات و فرصت‌های درون گروه همسالان، رشد شخصیت را به سمتی خاص سوق می‌دهد (کلارک و همکاران، ۲۰۲۳). لوپز-فرناندز و همکاران (۲۰۲۱) توافق‌پذیری کم، وظیفه‌شناسی پایین و برون‌گرایی بالا را به‌عنوان مهم‌ترین متغیرهای شخصیتی برای تبیین تفاوت‌های فردی در وابستگی به همسالان منحرف و رفتارهای پرخطرانه مورد اشاره قرار دادند. با وجود پیشینه پژوهشی قوی در زمینه عوامل مؤثر بر رفتارهای مشکل‌ساز، پژوهش‌های کمی به بررسی هم‌زمان ساختار شخصیت و وابستگی انحرافی به همسالان پرداخته‌اند. بنابراین، این پژوهش به دنبال پر کردن این شکاف در ادبیات پژوهش است. همچنین، پژوهش‌های مشابه در ایران بسیار محدود هستند. از آنجایی که اقدام‌های پیشگیرانه قبل از وقوع این رفتارها، بیشترین نقش را برای پیشگیری از آسیب‌های ناشی از آن دارند (گرومیت و همکاران، ۲۰۲۲)، شناسایی تعیین‌کننده‌ها و اهمیت نسبی آن‌ها، راهبردی مهم برای پیشگیری از رفتارهای مشکل‌ساز در آینده به حساب می‌آید (کلارک و همکاران، ۲۰۲۳).

بروز رفتارهای مشکل‌ساز، به‌ویژه در نوجوانان و جوانان به یک موضوع مهم و جهانی تبدیل شده است. علیرغم تلاش‌های سه دهه گذشته، این رفتارها با نرخ هشداردهنده‌ای در حال افزایش

هستند. همچنین، صنعتی شدن و شهرنشینی فرصت‌های بیشتری برای شرکت جوانان در فعالیت‌های مخاطره‌آمیز فراهم نموده و متعاقباً رویکردهای جدیدی را برای پرداختن به این رفتارها ایجاد کرده است (نظام زاده و همکاران، ۱۴۰۰). با توجه به این واقعیت که نوجوانان آسیب پذیرترین قشر جامعه در معرض رفتارهای مخاطره آمیز هستند، واضح است که هرگونه اختلال در سلامت جسمی و روانی آن‌ها می‌تواند توانمندی آن‌ها را کاهش دهد و در نهایت مانع پیشرفت جامعه شود. علاوه بر این، به خطر افتادن سلامت در میان این گروه پرخطر می‌تواند به مرور زمان بر سلامت کلی جامعه تأثیر منفی بگذارد. از طرفی، بار مالی، اجتماعی و روانی مرتبط با این مسائل و نیز وضعیت رو به توسعه کشور ما، ضرورت بررسی علمی این نگرانی‌ها را برجسته می‌کند.

با توجه به اهمیت تأثیر عوامل متعدد بر رفتارهای مشکل‌ساز در جامعه نوجوانان، همچنین ارتباط متقابل ساختار شخصیت فرد و وابستگی انحرافی به همسالان، پژوهش حاضر در پی آن است که مدل مفروض رفتارهای مشکل‌ساز بر اساس ساختار شخصیت با نقش میانجی وابستگی انحرافی به همسالان در نوجوانان را بررسی نماید (شکل ۱).

شکل ۱. مدل پیشنهادی پژوهش

روش

پژوهش حاضر از نوع همبستگی مبتنی بر مدل‌یابی معادلات ساختاری است. نمونه آماری پژوهش حاضر از بین دانش‌آموزان دختر و پسر مشغول به تحصیل شهرستان زاوه در بازه سنی ۱۴ تا ۱۷ سال طی سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شد. حجم نمونه براساس تعداد پارامترهای مدل محاسبه شده است. تعداد پارامترها ۱۷ عدد است. که طبق توصیه متخصصان ۵ تا ۵۰ برابر پارامترها را می‌توان به عنوان نمونه در نظر گرفت (بنتلر، ۱۹۹۵ ذکر شده در میولر ۲۰۱۲). براین اساس ۲۶ برابر تعداد پارامترها ۴۴۲ نفر برآورد شد که

در این مطالعه ۴۵۰ نفر در نظر گرفته شد. پژوهش با حفظ ملاحظات اخلاقی و رعایت اصولی مانند رازداری، گمنامی، تکریم و اخذ رضایت آگاهانه کتبی انجام شد. در این پژوهش، ملاک‌های ورود شامل دانش‌آموز مشغول به تحصیل در بازه سنی ۱۴ تا ۱۷ سال و ملاک‌های خروج شامل تشخیص بیماری‌های پزشکی مزمن یا اختلالات حاد روانپزشکی (طبق خودگزارشی و تشخیص متخصص بالینی) و عدم پاسخ‌دهی به بیش از ۵ درصد کل سؤالات بود.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه رفتارهای مشکل‌ساز^۱ (یوان و همکاران، ۲۰۲۲). این پرسشنامه در برنامه نظرسنجی پنل آموزشی چین^۲ ابتدا در سال ۲۰۱۵ با هدف بررسی ارتباط بین نتایج آموزشی افراد و زمینه‌های متعدد خانواده‌ها، فرایندهای مدرسه، جوامع و ساختار اجتماعی و مطالعه بیشتر در مورد تأثیر نتایج آموزشی در دوره زندگی افراد ساخته و سپس بازنگری شد. نظرسنجی پایه از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۴ و پیمایش موج ۲ از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۵ در دانشگاه رنمین چین انجام شد (یوان و همکاران، ۲۰۲۲). نظرسنجی پنل آموزشی چین یک طرح نمونه‌گیری طبقه‌بندی‌شده و چندمرحله‌ای با احتمال متناسب را به کار گرفت و به‌طور تصادفی یک نمونه مدرسه‌ای و نماینده ملی از تقریباً ۲۰۰۰۰ دانش‌آموز در ۴۳۸ کلاس درس از ۱۱۲ مدرسه در ۲۸ واحد سطح شهرستان در سرزمین اصلی چین انتخاب کرد. سؤالات مربوط به سنجش رفتار مشکل‌ساز در برنامه نظرسنجی شامل ۱۰ سؤال است، مانند «آیا رفتارهای زیر را در سال گذشته انجام داده‌اید؟ مبارزه کردن و ...». نمره‌گذاری در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از ۱ «هرگز»، ۲ «به ندرت»، ۳ «گاهی اوقات»، ۴ «اغلب» تا ۵ «همیشه» صورت می‌گیرد. یوان و همکاران (۲۰۲۲) روایی محتوایی ابزار را تأیید کردند. به‌علاوه روایی صوری و محتوایی پرسشنامه با اخذ نظر پنج نفر از صاحب‌نظران و متخصصان روان‌شناسی در ایران بررسی و تأیید شد. ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۸۳ است. با توجه به جدید بودن این پرسشنامه و عدم وجود نسخه فارسی آن، پس از ترجمه و بومی‌سازی با فرهنگ کشور از آن استفاده شد. در پژوهش حاضر نیز آلفای کل مقیاس ۰/۸۲ به دست آمد که مناسب بود.

¹ The Problem Behavior Questionnaire (PBQ)

² The China Education Panel Survey (CEPS)

پرسشنامه ساختار شخصیت نوجوان^۱ (بنزی و همکاران، ۲۰۲۲). برای سنجش ساختار شخصیت از پرسشنامه ساختار شخصیت نوجوان بنزی و همکاران استفاده شد که در سال ۲۰۲۲ برای سنجش ساختار شخصیت مخصوص نوجوان طراحی شد تا علاوه بر عوامل قبلی ابعاد حیاتی مربوط به رشد بدن و تمایلات جنسی نوجوان را نیز در نظر بگیرد. این پرسشنامه یک معیار خودگزارشی برای به تصویر کشیدن جنبه‌های اصلی عملکرد شخصیت در نوجوانی است. بنزی در ابتدا مجموعه‌ای از ۱۷۶ آیت‌م را در نظر گرفت سپس مواردی که برای نوجوان به راحتی قابل درک نبود را حذف کرده و ۱۱۲ مورد باقی ماند. نسخه نهایی پرسشنامه متشکل از ۳۵ گویه است که در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود بر اساس هفت خرده‌مقیاس شامل احساس خود، پذیرش خود، تمایلات جنسی، سرمایه‌گذاری‌ها و اهداف، رابطه با خانواده، رابطه با دوستان و پرخاشگری ارزیابی می‌شود. ساختار عاملی پرسشنامه تأیید شد و همه خرده‌مقیاس‌ها ضرایب سازگاری درونی خوبی را نشان دادند (بنزی و همکاران، ۲۰۲۲). مقدار آلفای کرونباخ برای نمره کل ۰/۸۳ و مقادیر آلفا برای مقیاس‌های فردی از ۰/۶۲ (ارتباط با دوستان) تا ۰/۸۶ (پذیرش خود) و مقادیر همبستگی درونی بین عوامل زیر ۰/۳۰ بود و تنها همبستگی خرده مقیاس احساس خود با پذیرش خود و پرخاشگری بیشتر ۰/۳۰ بود. به‌طور کلی، یافته‌ها از اعتبار پرسشنامه ساختار شخصیت نوجوان به‌عنوان یک ابزار قابل اعتماد و مفید برای ارزیابی عملکرد شخصیت، ابعاد حیاتی رشدی مانند خودکارکردی (شامل تغییرات ذهنی و بدنی و در نظر گرفتن بعد جنسیت)، عملکرد بین فردی (تبعیض ابعاد خانواده و همسالان) و تنظیم هیجان پشتیبانی می‌کند روایی صوری و محتوایی پرسشنامه مورد بررسی و تأیید پنج نفر از صاحب‌نظران و متخصصان روان‌شناسی قرار گرفت. آلفای کل مقیاس نیز ۰/۸۲ به دست آمد که مناسب بود.

مقیاس وابستگی به همتایان انحرافی^۲ (سونگ و همکاران، ۲۰۱۴). در این پژوهش از نسخه چینی مقیاس وابستگی همتایان انحرافی سونگ و همکاران (۲۰۱۴) استفاده شد که در آن رفتارهای انحرافی همسالان شامل سیگار کشیدن، مصرف الکل، تقلب در آزمون‌های مدرسه، دزدی از خانه یا مغازه، بدرفتاری، اعتیاد به اینترنت، ترک تحصیل یا فرار از مدرسه و پرخاشگری فیزیکی و کلامی بود. این مقیاس دارای ۱۲ گویه می‌باشد که در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از ۱ (هیچکس) تا ۵ (همه‌ی آنها) از شرکت‌کنندگان پرسیده شد که چه تعداد از دوستانشان هر یک از رفتارهای انحرافی را در سال گذشته نشان داده‌اند (به‌عنوان مثال، «چند نفر از دوستان شما در سال گذشته الکل نوشیدند؟»). نمره بالاتر مبین سطح بالاتر وابستگی انحرافی به دوستان است.

¹ The Adolescent Personality Structure Questionnaire (APS-Q)

² the deviant peer affiliation scale

آلفای کل مقیاس توسط سونگ و همکاران (۲۰۱۴) برابر با $0/82$ به دست آمد که مناسب بود. همچنین، آلفای کرنباخ مقیاس در مطالعه لی و همکاران (۲۰۱۶) برابر با $0/85$ بدست آمد. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه با نظرخواهی از ۵ متخصص و صاحب‌نظر روان‌شناسی بررسی و مورد تأیید قرار گرفت. نمرات بالاتر نشان‌دهنده وابستگی بیشتر به همتایان انحرافی است. ضریب آلفای کرنباخ در این مطالعه $0/80$ بود.

شیوه اجرا

پس از کسب مجوزهای لازم از اداره آموزش و پرورش شهرستان زاوه در نهایت ۴ مدرسه پسرانه و ۴ مدرسه دخترانه در شهر دولت‌آباد و روستاهای این شهرستان به صورت خوشه‌ای انتخاب شد و پس از هماهنگی با مدیران مدارس انتخاب‌شده به عنوان نمونه، به منظور جمع‌آوری داده‌ها به مدارس رجوع شد. قبل از انجام هرگونه ارزیابی، رضایت آگاهانه کتبی از همه شرکت‌کنندگان اخذ شد. همچنین توضیحاتی در مورد رازداری و حفظ محرمانه ماندن اطلاعات به دانش‌آموزان ارائه و سپس پرسشنامه‌های مذکور به صورت چاپی توزیع شدند. پس از جمع‌آوری پاسخ‌نامه‌ها، موارد ناقص کنار گذاشته شدند و در نهایت تعداد ۴۱۰ پرسشنامه (۱۴۲ نفر پسر و ۲۶۸ نفر دختر) به کمک نرم‌افزار SPSS-26 و LISREL-8.80 با روش مدل‌یابی معادله ساختاری مورد تجزیه و تحلیل نهایی قرار گرفت.

یافته‌ها

از بین ۴۱۰ نفر نمونه نهایی، ۱۴۲ نفر (۳۶/۶ درصد) پسر و ۲۶۸ نفر (۶۵/۴ درصد) دختر بودند که نتایج حاکی از آن است که توزیع جنسیت در دو گروه یکسان نیست. علت عدم توزیع مناسب بین نمونه‌های پسر و دختر، حذف تعداد زیادی از پرسشنامه‌های ناقص از مدارس پسرانه است. همچنین، بین ۴۱۰ نفر دانش‌آموز، ۱۲۱ نفر (۲۹/۵ درصد) پایه هشتم، ۹۴ نفر (۲۲/۹ درصد) پایه نهم، ۱۲۸ نفر (۳۱/۲ درصد) پایه دهم و ۶۷ نفر (۱۶/۳ درصد) پایه یازدهم را تشکیل می‌دادند که حاکی از توزیع مناسب دانش‌آموزان در پایه‌های تحصیلی است. جدول ۱ شاخص‌های توصیفی میانگین و انحراف معیار به همراه ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش شامل رفتار مشکل‌ساز، ساختار شخصیت و وابستگی انحرافی به همسالان در دانش‌آموزان را نشان می‌دهد.

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی صفر مرتبه متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱ وابستگی انحرافی به همسالان	۱۵/۲۷	۴/۱۲									
۲ رفتار مشکل‌ساز	۲۵/۷۰	۵/۴۸	۰/۴۲**								
۳ احساس خود	۲۳/۵۶	۴/۴۵	-۰/۳۱**	-۰/۳۶**							
۴ پذیرش خود	۹/۶۶	۳	-۰/۲۷**	-۰/۲۲**	-۰/۴۴**						
۵ تمایلات جنسی	۱۴/۱۵	۳/۲۲	-۰/۰۱	-۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۷					
۶ سرمایه‌گذاری و اهداف	۱۷/۲۵	۴/۳۲	-۰/۲۲**	-۰/۲۲**	-۰/۳۸**	۰/۳۷**	-۰/۰۳				
۷ رابطه با خانواده	۱۰/۱۶	۳/۰۹	-۰/۲۰**	-۰/۲۸**	-۰/۲۴**	۰/۳۳**	-۰/۰۳	۰/۳۶**			
۸ رابطه با دوستان	۲۰/۲۸	۴/۳۱	-۰/۰۱	-۰/۰۴	-۰/۰۴	۰/۰۳	-۰/۰۴	-۰/۰۷	۰/۲۱**		
۹ پرخاشگری	۱۲۰/۷۹	۱۶/۰۲	-۰/۳۵**	-۰/۵۵**	۰/۵۵**	۰/۳۶**	۰/۰۰	۰/۳۳**	۰/۳۳**	-۰/۰۱	

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

همان‌طور که در جدول ۱ نشان داده شد، رابطه وابستگی انحرافی به همسالان با رفتار مشکل‌ساز مثبت و معنی‌دار است. در مورد رابطه مؤلفه‌های ساختار شخصیت با رفتار مشکل‌ساز در نوجوانان نیز نتایج پژوهش نشان داد، رابطه پرخاشگری و رفتار مشکل‌ساز بیشترین ارتباط و رابطه سرمایه‌گذاری و اهداف و رفتار مشکل‌ساز کمترین میزان ارتباط را نشان داد. رابطه مؤلفه‌های تمایلات جنسی و رابطه با دوستان با رفتار مشکل‌ساز معنادار نبود. می‌توان گفت بیشترین ارتباط مربوط به خرده‌مقیاس پرخاشگری در متغیر ساختار شخصیت با رفتار مشکل‌ساز بود.

برای سنجش مفروضه بهنجاری داده‌ها ابتدا نمره استاندارد Z برای همه گویه‌های پرسشنامه‌ها محاسبه شد و داده‌های پرت حذف شدند و سپس میزان چولگی و کشیدگی و همچنین آزمون کولموگروف-اسمیرنوف محاسبه شد (جدول ۲).

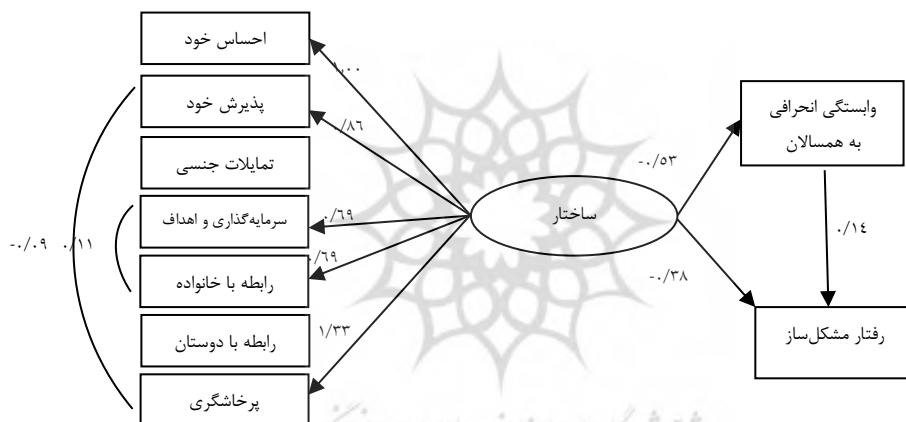
جدول ۲. چولگی، کشیدگی و آزمون نرمال بودن

متغیر	خرده مقیاس	چولگی	کشیدگی	کولموگروف-اسمیرنوف	سطح معناداری
رفتار مشکل‌ساز	-	۰/۷۹۱	۰/۷۹۳	۰/۱۱۳	۰/۰۰۱
احساس خود	۰/۶۹۱-	۰/۱۳۳	۰/۰۸۶	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
پذیرش خود	۰/۵۵۶-	۰/۲۹۳	۰/۱۰۲	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
تمایلات جنسی	۰/۱۲۰-	۰/۰۱۶	۰/۱۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
ساختار شخصیت	۰/۳۱۷-	۰/۰۷۳	۰/۰۷۸	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
سرمایه‌گذاری و اهداف	۰/۴۵۴-	۰/۰۳۹	۰/۰۷۸	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
رابطه با خانواده	۰/۱۹۱	۰/۱۷۸	۰/۰۸۳	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
رابطه با دوستان	۱/۰۲۹-	۰/۵۷۴	۰/۱۴۶	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
پرخاشگری	-	۰/۷۴۶	۰/۰۵۹	۰/۱۰۷	۰/۰۰۱
وابستگی انحرافی به همسالان	-	۰/۷۴۶	۰/۰۵۹	۰/۱۰۷	۰/۰۰۱

نتایج در جدول ۲ حاکی از آن است که چولگی و کشیدگی همه متغیرها به جز (پرخاشگری) کمتر از ۱ می‌باشد. لذا می‌توان گفت متغیرها و مؤلفه‌های آن‌ها از مفروضه بهنجاری برخوردار است، گرچه آماره آزمون کولموگروف-اسمیرنوف معنادار است که این امر احتمالاً به حجم بالای نمونه مربوط است. به منظور ارزیابی مدل پیشنهادی پژوهش، ترکیبی از شاخص‌های برازندگی مورد استفاده قرار گرفت. جدول ۳ شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی اولیه و پس از اصلاح را نشان می‌دهد. یافته‌ها نشان داد که مدل اولیه از برازندگی مطلوب برخوردار نبود. با توجه به ماتریس کوواریانس پس ماند، بعضی از اصلاحات انجام شد. بین مقادیر خطا متغیرهای سرمایه‌گذاری و اهداف با رابطه با خانواده، و بین پذیرش خود و پرخاشگری کوواریانس وجود داشت. با در نظر گرفتن این اصلاحات مجدداً مدل آزمون شد. یافته‌ها نشان داد بهبود مناسبی در اکثر شاخص‌های برازندگی صورت گرفت. پس از اصلاحات، مدل از برازندگی مطلوبی برخوردار شد (جدول ۳). مدل نهایی رابطه ساختار شخصیت با رفتارهای مشکل‌ساز با توجه به نقش میانجی وابستگی انحرافی به همسالان (شکل ۲) و نیز نتایج اثرات مستقیم، اثرات غیرمستقیم و اثرات کل متغیرها در مدل نهایی (جدول ۴) نیز ارائه شده‌اند.

جدول ۳. شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی اولیه و اصلاحی

شاخص	مدل اولیه	مدل اصلاح‌شده
CFI	۰/۹۲۰	۰/۹۶۷
GFI	۰/۹۴۲	۰/۹۶۸
RMSEA	۰/۰۷۴	۰/۰۸۹
IFI	۰/۹۲۱	۰/۹۶۷
NFI	۰/۸۹۹	۰/۹۵۷
AGFI	۰/۸۹۹	۰/۹۱۹
χ^2	۱۱۳/۸۴	۴۶/۸۱
df	۲۶	۱۱
χ^2/df	۴/۳۷	۴/۳۵

شکل ۲. مدل نهایی رابطه ساختار شخصیت با رفتارهای مشکل‌ساز با توجه به نقش میانجی وابستگی انحرافی به همسالان

جدول ۴. اثرات مستقیم، اثرات غیر مستقیم، اثرات کل متغیرها در مدل نهایی

متغیر	اثر مستقیم	مقدار t	اثر غیر مستقیم	مقدار t	اثر کل	مقدار t	واریانس تبیین شده
بر رفتار مشکل‌ساز از: ساختار شخصیت	-۰/۳۸**	-۸/۴۵	-۰/۰۹۲**	-۴/۰۳۶	-۰/۵۷۳**	-۸/۴۴۷	-

متغیر	اثر	مقدار t	اثر غیرمستقیم	مقدار t	اثر کل	مقدار t	واریانس تبیین شده
وابستگی انحرافی به همسالان	** ۰/۱۴	۴/۴۵	-	-	** ۰/۲۱۰	۴/۴۴۸	-
بر وابستگی انحرافی به همسالان از:	-	-	-	-	-	-	۰/۱۹۲
ساختار شخصیت	** ۰/۵۳	-۷/۹۷	-	-	** ۰/۴۳۸	-۷/۹۷۲	-

* $P < ۰/۰۵$ ** $P < ۰/۰۱$

طبق جدول ۴، اثر مستقیم متغیر ساختار شخصیت ($-۰/۳۸$) و وابستگی انحرافی به همسالان ($۰/۱۴$) بر رفتار مشکل‌ساز معنادار بود. متغیر ساختار شخصیت ($-۰/۰۹۲$) اثر غیرمستقیم بر رفتار مشکل‌ساز داشت. تحلیل میانجی‌گری به کمک آزمون سوبل نشان داد که اثر غیرمستقیم ساختار شخصیت بر رفتار مشکل‌ساز از طریق وابستگی انحرافی به همسالان معنادار ($-۴/۰۱۹$) بود. ($P < ۰/۰۰۱$ ، $Z=$)

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف آزمون مدل رفتارهای مشکل‌ساز نوجوانان بر اساس ساختار شخصیت و بررسی نقش میانجی وابستگی انحرافی به همسالان انجام شد. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که مدل مفروض از برازش مطلوبی برخوردار است. نتایج ماتریس همبستگی حاکی از وجود رابطه منفی و معنادار بین ساختار شخصیت و رفتارهای مشکل‌ساز نوجوانان بود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های گرومیت و همکاران (۲۰۲۲)، مقدمی و جهانگیری (۱۴۰۱)، کلارک و همکاران (۲۰۲۳)، مان و همکاران (۲۰۲۰)، عابدی پریجا و صادقی (۱۴۰۱) و عبادی و ماشینچی عباسی (۱۴۰۰) همسو است.

به منظور تبیین این یافته‌ها، می‌توان بیان کرد که شخصیت انسان از ترکیب متنوعی از تجربیات و عوامل مختلف شکل می‌گیرد. افرادی که در معرض طیف وسیعی از تجربیات اجتماعی، فرهنگی و عاطفی قرار دارند، معمولاً ویژگی‌های شخصیتی متمایز و منحصر به فردی را پرورش می‌دهند. جسور و جسور (۲۰۱۷) بر این باورند که سیستم شخصیتی شامل ارزش‌گذاری پایین

پیشرفت تحصیلی، ارزش‌گذاری بالای استقلال، میزان از خود بیگانگی بالاتر، کمبود عزت نفس، نگرش مثبت به انحراف و سطح پایین دینداری در تمایل بالاتر به رفتار مشکل‌ساز نقش دارند. رشد شخصیت به شدت تحت تأثیر تعاملات محیطی، سبک‌های فرزندپروری، ویژگی‌های شخصیتی والدین و رویدادهای مهم زندگی است. به‌عنوان مثال، نوجوانانی که در محیط‌های حمایتی و مثبت بزرگ می‌شوند، معمولاً شخصیت‌های مقاوم‌تری را شکل می‌دهند و کمتر به رفتارهای مشکل‌ساز اقدام می‌کنند. کلارک و همکاران (۲۰۲۳) نیز استدلال می‌نمایند که خصیصه‌های شخصیتی نظیر احساسات منفی بالا، وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری پایین از عوامل خطر ساز در رفتارهای مشکل‌ساز هستند. یافته‌های پژوهش حاضر نیز نشان‌دهنده‌ی رابطه منفی و معنادار بین ساختار شخصیت سالم و رفتارهای مشکل‌ساز در نوجوانان می‌باشد. شخصیت سالم و سازگار، تمایل به درگیری در رفتارهای مخاطره‌آمیز را کاهش می‌دهد و نوجوان را قادر می‌سازد تا در مواجهه با فشارهای اجتماعی و گروهی مقاومت بیشتری نشان دهند. این یافته‌ها می‌توانند نشانه‌ای از تأثیر مثبت مولفه‌های شخصیتی مانند پذیرش خود، احساس خود و به‌خصوص پایین بودن سطح پرخاشگری در ساختار شخصیت بر رفتارهای اجتماعی نوجوانان باشند.

علاوه بر این، نتایج این مطالعه نشان‌دهنده این است که وابستگی انحرافی به همسالان به‌طور مستقیم در پیش‌بینی رفتار مشکل‌ساز نوجوان نقش داشته است و این یافته‌ها با نتایج زنگ و چن (۲۰۲۲)، ماهکوس و همکاران (۲۰۲۰)، آلن و همکاران (۲۰۱۹)، بخشش بروجنی و همکاران (۱۳۹۸)، یون و همکاران (۲۰۱۹)، داسپه و همکاران (۲۰۱۹) همسو است. در تبیین این یافته، می‌توان گفت که روابط با همسالان نقش مهمی در شکل‌دهی اصول اخلاقی و رفتار نوجوانان دارند. در طول این مرحله از زندگی، نوجوانان اغلب برای راهنمایی و حمایت به همسالان خود مراجعه می‌کنند و ارتباطات عمیقی برقرار می‌سازند. زنگ و چن (۲۰۲۲) استدلال می‌نمایند که معاشرت با همسالان بزه‌کار بواسطه فشار اجتماعی یک عامل تعیین‌کننده مهم بر رفتارهای مشکل‌ساز نظیر بزه‌کاری و مصرف مواد است. آلن و همکاران (۲۰۱۹) نیز در تبیین این یافته بیان می‌کنند که وابستگی به همسالان منحرف بر الگوهای چندگانه‌ی رشد اجتماعی و عملکرد روانی-اجتماعی تأثیر می‌گذارد و احتمال رفتارهای مشکل‌ساز را افزایش می‌دهد. بنابراین، فشارهای اجتماعی و نوع این روابط تأثیر بسزایی بر رفتارهایی نظیر سیگار کشیدن، مصرف قلیان و الکل دارد. به نظر می‌رسد این تأثیرات، به‌ویژه در دوران نوجوانی، ناشی از جستجوی تایید اجتماعی و نیاز به تعلق به گروه‌ها باشد.

طبق یافته‌های پژوهش، ساختار شخصیت از طریق وابستگی انحرافی به همسالان، اثر غیرمستقیم بر گرایش به رفتار مشکل‌ساز دارد و در واقع وابستگی انحرافی به همسالان به‌عنوان

یک میانجی مهم در رابطه بین شخصیت و رفتار پرخطر شناسایی شده است. این یافته با نتایج پژوهش‌های کلارک و همکاران (۲۰۲۳)، لوپز-فرناندز و همکاران (۲۰۲۱)، عابدی پریجا و صادقی (۱۴۰۱) و اسکامیلا و همکاران (۲۰۲۴) همسو است. می‌توان استدلال نمود که شخصیت نوجوان بر نوع دوستان انتخابی و تعاملات اجتماعی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. در این زمینه، لوپز-فرناندز و همکاران (۲۰۲۱) این‌گونه تبیین می‌نمایند که ابعاد شخصیتی مشخص نظیر توافق‌پذیری اندک، وظیفه‌شناسی پایین و تمایل بالاتر به برون‌گرایی در ایجاد وابستگی به همسالان منحرف و پیامدهای منفی ناشی از آن نقش دارد. نوجوانانی که از ویژگی‌های شخصیتی مثبت برخوردارند، معمولاً به انتخاب دوستانی می‌پردازند که نه تنها بر رشد و سلامت آن‌ها تأثیر مثبت دارند، بلکه رفتارهای سازگاری را نیز ترویج می‌کنند. در مقابل، اگر نوجوان ویژگی‌های شخصیتی ناسازگار داشته باشد، ممکن است دوستانی را انتخاب کند که به تشدید رفتارهای نامناسب در او منجر می‌شود. این وضعیت می‌تواند چرخه‌ای از وابستگی‌های ناسازگارانه را به وجود آورد که در آن نوجوان تحت فشارهای منفی قرار می‌گیرد و به رفتارهای مشکل‌ساز بیشتری روی می‌آورد.

با توجه به این نتایج، درک عمیق‌تر از روابط اجتماعی نوجوانان می‌تواند به برنامه‌ریزی مداخلات آموزشی و اجتماعی کمک کند. ارتقاء شخصیت سالم و حمایت از نوجوانان در انتخاب دوستان مثبت از جمله راه‌های اساسی برای تقویت رفتارهای سازگارانه و کاهش مشکلات در جامعه نوجوانان به شمار می‌روند. نتایج این پژوهش در خصوص تأثیر شخصیت بر رفتار مشکل‌ساز نوجوانان لزوم برنامه‌های پیشگیری و آموزش در ابعاد شخصیتی را دوچندان می‌کند همان‌طور که پژوهش رفسنجان و همکاران (۲۰۲۵) نشان دهنده تأثیر اجرای برنامه درسی آموزش شخصیت برای پیشگیری از بزهکاری نوجوانان است.

اگرچه، نتایج این پژوهش، اطلاعات ارزشمندی را درباره عوامل مؤثر بر رفتار مشکل‌ساز فراهم کرده است، اما برخی از محدودیت‌های این پژوهش، تعمیم‌پذیری نتایج آن را با محدودیت مواجه می‌کند. اول، در مورد نمونه، جامعه مورد مطالعه صرفاً دانش‌آموزان دختر و پسر شهرستان زاوه بودند که ممکن است دارای تفاوت‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی نسبت به سایر شهرها باشند. دوم، ویژگی‌هایی از قبیل دو برابر بودن تعداد دختران نسبت به پسران در نمونه پژوهش، ممکن است بر نتایج تأثیر داشته باشد، بنابراین پیشنهاد می‌شود این نکات در تعمیم یافته‌های این پژوهش مورد توجه قرار گیرند. سوم، در این مطالعه، با ایجاد کواریانس بین باقیمانده‌های خطا برای نشانگرهای عوامل مکنون در مدل پیشنهادی، تلاش شد تا شاخص‌های نیکویی برازش بهبود یابند. این روش نشان می‌دهد که همپوشانی بین نشانگرها به تبیین بهتر عامل زیربنایی کمک می‌کند. با این حال، اصلاح مدل ممکن است ظرفیت تعمیم‌پذیری داده‌ها را کاهش دهد.

چهارم، مدل پیشنهادی بر اهمیت ارزیابی مدل‌های رقیب برای افزایش عمق و کیفیت یافته‌های پژوهش تأکید می‌کند. با استفاده از ترکیب‌های مفهومی خاص و روش‌های آماری، مشخص می‌شود که مقایسه مدل‌های مختلف می‌تواند درک جامع‌تری را ارائه دهد و ارزش اطلاعات کلی مطالعه را بهبود بخشد.

با توجه به شیوع بالای رفتارهای مشکل‌ساز در میان نوجوانان و تأثیرات عمیق آن بر سرنوشت فردی و توسعه اجتماعی جامعه، نتایج این پژوهش می‌تواند در شناسایی عوامل تعیین‌کننده، پیشگیری و کنترل رفتارهای مشکل‌ساز کمک مؤثری نماید. سنجش ابعاد شخصیتی و وابستگی به همسالان در نوجوانان به ما امکان می‌دهد تا افراد در معرض خطر رفتارهای نابهنجار را شناسایی کنیم. بنابراین، ضروری است برنامه‌هایی برای پیشگیری از این نوع رفتارها طراحی و اجرا شود و والدین را در خصوص روش‌های صحیح تعامل با نوجوانان آگاه کنیم. علاوه بر این، نیاز به انجام مطالعات طولی برای بررسی تغییرات در روابط بین شخصیت، وابستگی به همسالان و رفتارهای مشکل‌ساز احساس می‌شود. همچنین، پژوهش در مورد درک نوجوانان از همسالان به‌عنوان افراد منحرف، می‌تواند درک بهتری از این پدیده ارائه دهد.

موازین اخلاقی

در این پژوهش ملاحظات اخلاقی شامل کسب رضایت کتبی از مشارکت‌کنندگان، حسن رفتار، ورود و خروج آزادانه، محرمانه بودن اطلاعات و آگاهی آزمودنی‌ها از دو سو کور بودن پژوهش به‌طور کامل رعایت شد. همچنین، کد اخلاق پژوهشی با شناسه IR.SEMUMS.REC.1402.097 از کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه علوم پزشکی سمنان در تاریخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۹ اخذ شد.

مشارکت نویسندگان

مهدیه عجم زبید مسئول گردآوری داده‌ها، نوشتن متن اولیه مقاله و ویرایش مقاله بوده است. اسحق رحیمیان بوگر به ارائه راهنمایی و مشاوره در زمینه طراحی پژوهش و نظارت بر روند اجرای پژوهش و بازنگری فایل نهایی مقاله پرداخته است. سیاوش طالع پسند به ارائه مشاوره در زمینه تجزیه و تحلیل داده‌های آماری اقدام کرده است. تمام نویسندگان در تجزیه و تحلیل و تنظیم نهایی مقاله نقش داشتند و متن نهایی مقاله را تأیید کردند.

تعارض منافع

این پژوهش فاقد حمایت مالی بوده است و نویسندگان تعارض منافع ندارند.

سیاسگزاری

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول در رشته روانشناسی بالینی دانشگاه سمنان است. بدین‌وسیله از معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه سمنان و از دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول و دوم شهرستان زاوه که ما را در اجرای پژوهش یاری نمودند تشکر و قدردانی می‌شود.

References

- Abedi Parija, H. & Sadeghi, A. (2023). Analyzing the tendency to risky behaviors in secondary school students: measuring gender differences based on individual, family and peer factors. *Research in educational sciences and counseling*, 1401(17), 34-57. [\[link\]](#)
- Allen, J. P. Narr, R. K. Loeb, E. L. & Davis, A. A. (2019). Beyond deviancy-training: Deviant adolescent friendships and long-term social development. *Development and psychopathology*, 31(5), 1609-1618. [\[link\]](#)
- Bakhshesh Boroujmi, M., Hashemi, T., & Farajpour Niri, S. (2019). Predicting high-risk behaviors based on associating with delinquent peers, depression, and problem solving. *Etiadpajohi*, 13(53), 235-252. [\[link\]](#)
- Bentler, P. M. (1995). *EQS structural equations program manual* (Vol. 6). Multivariate software Encino, CA. [\[link\]](#)
- Benzi, I. M. Fontana, A. Di Pierro, R. Perugini, M. Cipresso, P. Madeddu, F. ... & Preti, E. (2022). Assessment of personality functioning in adolescence: development of the adolescent personality structure questionnaire. *Assessment*, 29(4), 668-685. [\[link\]](#)
- Blakemore, S.J. & Mills, K. L. (2014). Is adolescence a sensitive period for sociocultural processing? *Annual review of psychology*, 65, 187-207. [\[link\]](#)
- Burnside, A. N. & Gaylord-Harden, N. K. (2019). Hopelessness and delinquent behavior as predictors of community violence exposure in ethnic minority male adolescent offenders. *Journal of abnormal child psychology*, 47, 801-810. [\[link\]](#)
- Clark, D. A. Durbin, C. E. Heitzeg, M. M. Iacono, W. G. McGue, M. & Hicks, B. M. (2023). Personality and peer groups in adolescence: Reciprocal associations and shared genetic and environmental influences. *Journal of personality*, 91(2), 464-481. [\[link\]](#)

- Darvishi, M. Atef Vahid, M. K. Elhami Athar, M. Trejos-Castillo, E. & Habibi Asgarabad, M. (2022). The explanation of adolescent delinquent behaviors based on Jessor's problem behavior theory (PBT) in Iran: the role of individual vulnerability, opportunity risk availability, and perceived support. *Frontiers in Psychiatry*, 13, 83. [\[link\]](#)
- Daspe, M. È. Arbel, R. Ramos, M. C. Shapiro, L. A. & Margolin, G. (2019). Deviant peers and adolescent risky behaviors: The protective effect of nonverbal display of parental warmth. *Journal of Research on adolescence*, 29(4), 863-878. [\[link\]](#)
- Donovan, J. E. Jessor, R. & Costa, F. M. (1991). Adolescent health behavior and conventionality-unconventionality: An extension of problem-behavior therapy. *Health Psychology*, 10(1), 52. [\[link\]](#)
- Ebadi, M. & Mashinchi Abbasi, N. (2021). The role of dark four dimensions of personality and sensation seeking in predicting high-risk behaviors of young people in Tabriz city. *New Psychological Research*, 63(16), 109-120. [\[link\]](#)
- Escamilla, I., Juan, N., Benito, A., Castellano-García, F., Rodríguez-Ruiz, F., & Haro, G. (2024). Substance Addiction in Adolescents: Influence of Parenting and Personality Traits. *Brain Sciences*, 14(5), 449. [\[link\]](#)
- Fontana, A. Benzi, I. M. A. & Cipresso, P. (2022). Problematic internet use as a moderator between personality dimensions and internalizing and externalizing symptoms in adolescence. *Current Psychology*, 1-10. [\[link\]](#)
- Grummitt, L. Barrett, E. Kelly, E. V. Stapinski, L. & Newton, N. (2022). Personality as a possible intervention target to prevent traumatic events in adolescence. *Behavioral Sciences*, 12(4), 90. [\[link\]](#)
- Jain, N. (2020). *Understanding health and wellbeing of urban adolescents: A school based study in mumbai* (Order No. 28470529). Available from ProQuest Central Student. (2505432189). [\[link\]](#)
- Jessor, R. & Jessor, S. (2017). *Problem behavior theory and adolescent health* (Vol. 2). Springer. [\[link\]](#)
- Jessor, R. & Turbin, M. S. (2014). Parsing protection and risk for problem behavior versus pro-social behavior among US and Chinese adolescents. *Journal of youth and adolescence*, 43, 1037-1051. [\[link\]](#)

- Jia, J. Li, D. Li, X. Zhou, Y. Wang, Y. & Sun, W. (2017). Psychological security and deviant peer affiliation as mediators between teacher-student relationship and adolescent Internet addiction. *Computers in Human Behavior*, 73, 345-352. [\[link\]](#)
- Li, D., Zhou, Y., Li, X., & Zhou, Z. (2016). Perceived school climate and adolescent Internet addiction: The mediating role of deviant peer affiliation and the moderating role of effortful control. *Computers in Human Behavior*, 60, 54-61. [\[link\]](#)
- Liao, Y. Cheng, X. Chen, W. & Peng, X. (2022). The Influence of Physical Exercise on Adolescent Personality Traits: The Mediating Role of Peer Relationship and the Moderating Role of Parent-Child Relationship. *Frontiers in Psychology*, 13. [\[link\]](#)
- López-Fernández, F. J. Mezquita, L. Etkin, P. Griffiths, M. D. Ortet, G. & Ibáñez, M. I. (2021). The role of violent video game exposure, personality, and deviant peers in aggressive behaviors among adolescents: A two-wave longitudinal study. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24(1), 32-40. [\[link\]](#)
- Maheux, A. J. Evans, R. Widman, L. Nesi, J. Prinstein, M. J. & Choukas-Bradley, S. (2020). Popular peer norms and adolescent sexting behavior. *Journal of Adolescence*, 78, 62-66. [\[link\]](#)
- Mann, F. D., Atherton, O. E., DeYoung, C. G., Krueger, R. F., & Robins, R. W. (2020). Big five personality traits and common mental disorders within a hierarchical taxonomy of psychopathology :A longitudinal study of Mexican-origin youth. *Journal of abnormal psychology*, 129(8), 769. [\[link\]](#)
- Meeus, W. Vollebergh, W. Branje, S. Crocetti, E. Ormel, J. van de Schoot, R. Crone, E. A. & Becht, A. (2021). On imbalance of impulse control and sensation seeking and adolescent risk: An intra-individual developmental test of the dual systems and maturational imbalance models. *Journal of youth and adolescence*, 50, 827-840. [\[link\]](#)
- Mobley, M., & Chun, H. (2013). Testing Jessor's problem behavior theory and syndrome: a nationally representative comparative sample of Latino and African American adolescents. *Cultural diversity & ethnic minority psychology*, 19(2), 190-199. [\[link\]](#)
- Moghadami, B. & Jahangiri, M. (2022). Predicting the tendency to risky behaviors based on the brain-behavioral system and personality traits with the mediating role of parenting in The second

- period of secondary school students of Qom province. *Knowledge and Research in Applied Psychology*, 23(3), 159-175. [\[link\]](#)
- Mokhtarnia, I., Zademoammadi, A., Habibi, M., & Mirzaifar, F. (2017). A causal model of impact character of emotional instability on tendency risky behaviors in adolescents with Role of Mediating attitudes to drug use in adolescents. *Etiadpajohi*, 10 (40),161-180. [\[link\]](#)
- Mueller, R. O. (2012). *Basic principles of structural equation modeling: An introduction to LISREL and EQS*. Springer Science & Business Media [\[link\]](#)
- Nezamzadeh, B., Tayebi, S., Malekirostamabadi, M., Akbari, H., & Namjoo, F. (2021). Predicting the Tendency to High-Risk Behavior based on Psychological Helplessness and Distress Tolerance in Delinquent Adolescents. *Biquarterly Journal of studies and Psychological news in Adolescents and Youth*, 2(1), 12-23 [\[link\]](#)
- Ouyang, Y. Xu, X. & Ouyang, Z. (2023). Confidence in the Future and Adolescent Problem Behavior. *Sustainability*, 15(6), 5191. [\[link\]](#)
- Rafsanjani, T. A., Abdurrozaq, M., & Inayati, F. (2025). Strategies for Implementing Character Education Curriculum to Mitigate Adolescent Delinquency at SMK Muhammadiyah Mayong. *Solo International Collaboration and Publication of Social Sciences and Humanities*, 3(01), 27-40 [\[link\]](#)
- Rudolph, K. D. Lansford, J. E. Agoston, A. M. Sugimura, N. Schwartz, D. Dodge, K. A. Pettit, G. S. & Bates, J. E. (2014). Peer victimization and social alienation: Predicting deviant peer affiliation in middle school. *Child development*, 85(1), 124-139. [\[link\]](#)
- Salami, F. Hatami, H. & Nouri, R. (2017). The structural model of the tendency to use drugs in teenagers based on the psychological environment of the family and the addiction history of family members with the mediation of the peer group. *Applied Psychology Quarterly*, 12(2), 265-284. [\[link\]](#)
- Savolainen, I. Oksanen, A. Kaakinen, M. Sirola, A. Zych, I. & Paek, H.J. (2021). The role of online group norms and social identity in youth problem gambling. *Computers in Human Behavior*, 122, 106828. [\[link\]](#)
- Song, J. Li, D. Gu, C. Zhao, L. Bao, Z. & Wang, Y. (2014). Parental control and adolescents' problematic internet use: The mediating

- effect of deviant peer affiliation. *Psychological Development and Education*, 30(3), 303-311. [[link](#)]
- Tottenham, N., & Galván, A. (2016). Stress and the adolescent brain: Amygdala-prefrontal cortex circuitry and ventral striatum as developmental targets. *Neuroscience and biobehavioral reviews*, 70, 217-227. [[link](#)]
- Yoon, D. Yoon, S. Yoon, M. & Snyder, S. M. (2019). Developmental trajectories of deviant peer affiliation in adolescence: Associations with types of child maltreatment and substance use. *Children and Youth Services Review*, 105, 104446. [[link](#)]
- Yuan, S., Gu, Q., Lei, Y., Shen, J., & Niu, Q. (2022). Can Physical Exercise Promote the Development of Teenagers' Non-Cognitive Ability?-Evidence from China Education Panel Survey (2014-2015). *Children (Basel, Switzerland)*, 9(9), 1283. [[link](#)]
- Zeng, X. & Chen, Y. (2022). Associations of deviant peer affiliation with youths' substance use disorder abstention motivation: The mediating role of perceived social support and the moderating role of collective identity. *Journal of ethnicity in substance abuse*, 21(2), 402-424. [[link](#)]
- Zhai, B. Li, D. Jia, J. Liu, Y. Sun, W. & Wang, Y. (2019). Peer victimization and problematic internet use in adolescents: The mediating role of deviant peer affiliation and the moderating role of family functioning. *Addictive Behaviors*, 96, 43-49. [[link](#)]